OSCAR WILDE

A READINGI FEGYHÁZ BALLADÁJA

FORDÍTOTTA
TÓTH ÁRPÁD

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA
1921

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu

ELŐSZÓ.

Wilde Oszkárnak van egy gyönyörű lírai költeménye, - „Eros kertje” a címe, - mely az angol nyár tüzében virágzó növényvilág leírásával indul, de amelyből az arany hömpölygésű strófák során valami földöntúli vegetáció varázsligete nő elő, a Szépség kábító parkja. Az egyszerű mérsékelt-övi virágok tropikus fényben izzanak, a szűzi violák és liliomok orchideás bujaságú illatot lehelnek s a sárga írisz lankadtan hajtja hátra fejét, hogy egy kék pillangó csókját ízlelje. S a szivárványos túlzású színek keretébe néhány emberi alak képét is odailleszti a költő, mintha márvány emlékszobrokat akarna felállítani a tündéri kert bizarr sétaútjain. Az a néhány szó, mellyel egy-egy ilyen figura körvonala körül van vésve, valóban szobrászi tisztaságú és keménységű, tömör jellemrajzot adnak, márványos teltséggel zengenek, s mégis, valamely reszkető nyugtalanság, ideges lebegés zavarja monumentalitásukat: a nemes kő havas fehérségére rávillódzik a környező szirom-karnevál beteges, zsúfolt színgazdagsága. Ebben a költeményben a modern angol líra jeleseinek emel emléket Wilde, az előtte járt nagy költők alakjait idézi fel s állítja be a maga dekadens pompájú költészetének tropikus virágai közé s a forró strófákból a testvéri együvétartozás rajongása és lelkendező büszkesége árad.

Az angol költészet XIX. századi nagy virágzásának, az angol líra arany-korszakának Wilde Oszkár az utolsó nagy alakja. A Szépség kultuszának az a csodálatos páthosza, mely a Keats örökéletű ódáiból suhan föl először s amely szárnyaira kapja a következő nemzedék minden jelentősebb lírikusát, a Wilde költészetében éri el a „tovább nem lehet”-tetőpontot. Nála már szinte elviselhetetlen édességű a túlérett gyümölcs nedve s versein megérződik a közeli bomlás, a fonnyadás kesernyés, vásító előíze. Ő már végképp elfordul az élet konkrétumaitól s az önmagáért való Művészetet hirdeti, a Hazugság apotheozisát, de valamely kérlelhetetlen archimedesi törvény értelmében művészete annál többet veszít súlyából, mennél mélyebbre merül el a Szépség kultuszának méz-hullámú, parttalan tengerében. Wilde Oszkár már epigonja a letűnő nagy korszaknak, ha a legnagyobb epigon is, akiről az irodalomtörténet tud. Már kendőzi művészetét, gőgös merészséggel vesz át képeket, sablónokat a nagy elődöktől („Eros kertjé”-ben például nemcsak Keats és Shelley bámulatos bravúrú utánérzését vesszük észre, hanem még shakespeare-i átvételt is, melyben Shakespeare „daffodils, that come before the swallow”-ja „rustling bluebells come before the blackbird finds a mate”-ra változik). De a mély, primer hevű érzés hiányzik, s a költő eredetieskedései, különc, virtuóz elmefuttatásai, az elméleti kérdésekkel való újra meg újra ismétlődő bűvészeti mutatványai mind az epigon lázadozó erőfeszítését mutatják, valamely kétségbeesett versenyfutás szédítő galoppjára emlékeztetnek, melynek végén a diadalmas paripa könnyű lábszárai megtorpanva reszketnek s a hajlékony idomokról verejték jeges gyöngye permetez: a csüggedt izmok könnye.

Ekkor jött a nagy pör s Reading, a fegyház. A vezeklés szörnyű hónapjai lekoptatták a káprázatos külső élet színes pávaköntösét s fölhorzsolták a rejtező, élő, meleg szívet. Az epigoni selyembáb lehámlott s a börtönudvar szürke levegőjében fölrepül az igazi, tiszta Költészet drága selyempillangója, mely „a Jövőnek rak magot”. A cella magányában szent, bús csoda történt, a börtönablak üvege, melyet „merőn néz a rab a déli verőn”, csodálatos prizmává csiszolódott s azt a sok gyönyörű szín-sugarat, mellyé az angol költészet ősi fény-nyalábja a modern nagy lírikusok műveiben tört szét, most ismét egybeolvasztotta ez a prizma, a hófehér, milton-i tisztaságú régi sugárrá. A readingi ballada, melynek megírására egy halálraítélt rabtársának puszta látása ihlette a költőt, Wilde Oszkár oeuvre-jének legnemesebb hajtása. A régi ballada-formát használja, de semmi sincs már ebben a ballada-forma modern, rossetti-s affektáltságú finomkodásából, nemes, tiszta ének ez, egyszerű szavak kevés díszű zenéje, ahol a középrímek nyugtalan feljajdulására komor kérlelhetetlenséggel csap le a zord, egytagú hármas-rím kemény kalapácsa. Kompozíciója, művészi elrendezése alig van,

mindegyik rész ugyanazt variálja, a rabok sötét életét és fénytelen halálát, a végtelen sóvárgást a kis négyszögletű égdarab felé, mely a rab számára Krisztus bocsánatos országának bejáratát jelenti, a Szabadulás égbenyíló kis kék ajtaját. De az egyhelyben járó ritmus kitűnő érzékeltetője a rabséták monoton vigasztalanságának, a reggeltelen és alkonytalan, egyszínű kétségbeesésnek s a keserű rezignációból szárnyaló hitté nemesülő érzelmi bensőség művészi tekintetben is egyre továbbviszi a nagyszerű költeményt.

A readingi balladának már nem egy magyar fordítása forog közkézen. Ha most mégis újabb fordítás tesz kísérletet az angol remekmű hazánk nyelvén való megszólaltatására, indokolja ezt az a kötelesség, mellyel minden tovatűnő nemzedék tartozik az örök dolgok iránt. Szép és kegyeletes feladat, ha nyelvünk és verselésünk fejlődését felhasználjuk arra, hogy az új vivmányok segítségével minél maradéktalanabbal tegyük a magunk tulajdonává az el nem múló kincseket. A fordítások közös sorsa, hogy lassan-lassan megkopnak: az a lélek, mely az eredetit alkotta, mégis csak az eredetinek titkos, át nem ültethető, ki nem elemezhető lényege marad s a fordítás, a nagy lélek híjján, elhalványodik, mihelyt a fordító generációjának technikai készültsége rozsdásodni kezd. Minden fordítás csak egy-egy töredékes visszhang, örök zenékre. Ha a jelen kísérletnek valamivel színesebb és hívebb a csengése, ezt az érdemét csupán annak köszönheti, hogy a Nyugat íróinak tízéves, közös munkája a magyar verselés technikáját jelentős lépéssel vitte előbbre.

TÓTH ÁRPÁD.

A READINGI FEGYHÁZ BALLADÁJA.

Néhai C. T. W. királyi lovasgárdista közlegény emlékezetére, aki meghalt a readingi fegyházban, 1896 július 7-én.

I.

Ő már skárlát egyenruhát
Vér- s bőrszinűt nem ölt,
Mert vér s bor mocskolá kezét
S elfogták, sorsa betölt,
A némbernél, kit szeretett,
S kit ágyában megölt.

És szürke rongyban rótta szegény
A rabsort, a sivárt,
Fején krikett-sapkát viselt
És víg ütemre járt,
De még sohsem láttam szemet,
Napfényre oly sovárt.

Nem láttam senkit oly mohón
Csüggni a kis darab
Kékségen az udvar fölött,
Mit égnek hí a rab,
S min felleg száll, ezüst hajó,
Mit a szél tova kap.

Egy más kört én is róttam ott,
Mely torz sétán forog;
Tünődtem: őt mi nyomja, mi bűn?
Súlyos vagy könnyü dolog?
S mögöttem egy hang súgva szólt:
„A cimbora lógni fog!”

Úr Jézus! a vak udvar ott
Fordult egyet velem,
Izzó vasbúraként a lég
Rámzúdult hirtelen
S bár lelkem rég kín marta, most
Más fájt, más gyötrelem.

Az vájt belém: mi űzi őt,
Hogy oly loholva jár?
S az izzó égre gyúlva bús
Szeme mért oly sovár?
- Megölte, akit szeretett
S meg kellett halnia már!

*

De mind megöljük, amit szeretünk,
Tagadni ne is akard:
Van úgy, hogy zord nézés is öl,
S van méreg, bókba takart,
S a gyávák gyöngéd gyilka csók,
De a bátrak fegyvere kard!

S van agg, aki szerelmet öl
S van, aki ifju még,
Soknak vad marku pribékje Kéj
S a Pénz is ily pribék,
De ki késsel öl, irgalmasabb,
Mert úgy gyorsabb a vég.

S van hosszu láz s van röpke hév,
S hány ád meg vesz vele!
Szerelmet ez zokogva tép
S az szótlan rázza le, -
De mind csak öl, aki szeret,
Bár nem mind hal bele.

*

Nem mind hal csúf szégyenhalált,
Mikor - oh szörnyü vég! -
A nyak körül hurok kerül
S takarva az arc, a kék,
És várja a lábbal alázuhanót
A pallón sanda lék.

S a néma őrök közt sem ül,
Kik, telvén éjre nap,
Lesik, csordúl-e könnye már
S hogy mily imákba kap,
S nem lopja-é meg börtönét,
Hol ő a préda: a rab?

S hűs hajnali cellán sem riad
S zord népet nem talál:
Vacogva eléje fehér pap és
Setét sheriff nem áll,
Se éj-tógás direktor úr,
Kinek arca is sárga Halál.

S nem ugrik föl, a rabruhát
Kapkodva, míg a rideg
Felcser zsebórán méri le,
Mint ráng az árva ideg,
Melynek kín e halk tik-tak is
S mint zord kalapács üti meg.

S nem érzi, torkán, mint kapar
Vad szomj is, esztelen,
Ha jő a nagykesztyűs bakó,
Lágy posztón, nesztelen,

S hármas bőrszíjjal megköti őt
S több szomja sohsem leszen...

S főhajtva gyászimát se hall,
Mely búgva szivébe tép,
S míg rettegése is arra vall,
Hogy teste-lelke ép,
Koporsóján se botlik át,
Ha az únt műhelybe lép.

S nem nézi merőn, ha fényt verőn
Gyúl fönn az üvegtető,
És cserepes ajkán se repes
Vágy: könnyű halált epedő
S vonagló arcán Kajafás
Csókját sem érezi ő...

II.

Hat hétig rótta, szürke társ,
Az udvart, a sivárt,
S krikett-sapkásan és vidám,
Dacos ütemre járt,
De még sohsem láttam, szemet,
Napfényre oly sovárt.

Nem láttam senkit oly mohón
Csüggni a kis darab
Kékségen a fejünk felett,
Mit égnek hí a rab,
S min gyapjas felhőt tépdes a szél,
Míg foszló bolyha marad.

Balgán ő nem tördelt kezet,
Mint aki költi még
A hült Reményt, mely szörnyü odúnk
Vak éjén halva rég,
Csak hagyta: szemét hadd telje a nap
S mellét a reggeli lég.

Kezet nem tördelt s könnye se hullt,
S nem volt se vad, se mord,
Csak itta a langy lég lágy italát,
Mint melybe mák leve forrt,
S nyilt szájjal itta a napot,
Mint drága, isteni bort.

És én s a másik árva raj,
Mely ott körben forog,
Feledtük, rajtunk mi a gond,
Mily nagy, vagy könnyü dolog,
S a bús csapat szeme rátapadt
A társra, ki lógni fog.

S oly furcsa volt az: látni őt,
Mily víg ütemre jár,
És furcsa volt szemén a tűz,
A fényre oly sovár,
S oly furcsa volt: a számadást
Már tudni, mi rája vár.

*

Mert a szil s a cser tavasszal ezer
Rügyet vigan nyitó,
De mennyire más a vad, viperás
Tövön nőtt bús bitó,
Mely ha tar, ha zöld, valakit megölt,
S gyümölcse undoritó.

És kegyteli táj, hol már mi se fáj,
A föld fiának az ég,
De fönn a bús padon a gúzs
Közt nyögni szörnyü a vég:
Az ég honát szűk hurkon át
Utólszor látni még...

És édes, amíg a szív ere víg,
Hegedűre az ifjui tánc,
A flóta ha zeng, a hárfa ha peng
És perdül a fürge tánc,
De jaj, ha holt lábad bomolt
Táncával a szélbe rángsz!

Így, napra nap, mi, sok árva rab,
Lestük szegény fiut,
S tünődtünk: jaj, ránk is talán
Ily végzet átka jut:
Les a gyúlt Pokol s csak bujdokol
Vak lelkünk s mit se tud.

*

Végül, holt társ, már nem loholt,
Hol a bús nép körbe jár,
S tudtam: siralomházban ül,
Mit vak dokk zord fala zár,
S hogy isten szép földjén soha
Nem láthatom újra már.

Sorsunk ez volt: két dúlt hajó,
Vész közt találkozó,
Jelünk se volt, szavunk se szólt,
De mért is volna a szó:
Találkozónk nem ünnepi est,
Rút nap volt, búra hozó.

Két számkivetettre így borult
Börtönfalas setét,
Kiket már minden szív kizárt
S a jó isten se véd:
A fogda-pokol, hol a Bűn lakol,
Ránk csapta vas fedelét.

III.

Falak öve közt, dokkok köve közt
Nyirkos, mély udvar áll,
Itt szítt leget ő, hol az égi tető
Bús ólomszínt szitál,
S kétoldalt két őr leste, nehogy
Elkapja már a halál.

S benn a padon sem ült szabadon,
Még ott is, éjre nap,
Lesték, ha kelve könnye pereg
S ha fekve imákba kap,
Lesték, ne lopja meg a bitót,
Hol ő lesz préda: a rab.

S szabott rá az igazgató
Zord rendszabály-hadat:
Jött orvos, kinek a halál
Csak kór-tény, szürke adat,
S naponta kétszer pap, ki beszól
S szent könyvecskéket adat.

S naponta kétszer szítt pipát,
Egy-egy pint sört is ivott,
Elszánt lelkén a rettegés
Már nem talált buvót,
Sőt szava már: - oh jönne bár! -
Bakót vigan hivott.

S egy őr se merte kérdeni,
E torz szó mire megyen?
Mert aki mord foglári sort
Vállalt, így is tegyen:
Annak kemény ajkán lakat
S arcán álarc legyen.

Oh mert különben halk szava tán
Könnyes lesz és szelíd,
S a gyilkosok odvába zárt
Szánalom kin segít?
Testvéri beszéd áldott neszét
Melyik szív érti meg itt?

*

S csak jártuk a kört: bicegő, gyötört
Dísz-falka, bohóci raj,
S nem vájta agyunk, hogy kik vagyunk:
Pokol brigádja, hajh!
Csupa maskara-báb, csupa ón-sulyu láb
S tövig lenyírva a haj.

S téptünk kátrányos kötelet
S körmünk vérzett s letört,
Ajtók pora várt, sikáltuk a zárt,
Más meg cellát söpört,
S deszkás folyosót mind sorba mosott,
Csörgetve a csöbört.

S mind tört köveket s varrt zsákszövetet,
S fúrt porló sziklafalon,
S pléhet kalapált s fájó dala szállt,
Hol izzaszt kerge malom,
De a szívbe bent iszonyu csend,
Ott húnyt a Borzalom!

Csend, rémitő... a rém idő
Állt, - hínárfogta ár, -
S feledte mind: felé mi int,
Rab-sír, tébolyda bár,
Míg egy este, láttuk, visszajövet:
Egy friss sír nyilt üre vár!

Oh, élőt várt a tágra tárt
Ásító, sárga torok,
Vérért epedt a rög s a repedt,
Gyűrűs aszfalt-burok,
S tudtuk: mire új hajnal szele fúj,
Egy társunk lógni fog!

Jöttünk befelé s lelkünk betelé
A Sors, a Halál, a Gond,
S jött kis táskával a bakó:
Imbolygó esti pont,
S a számozott vas-sírba ki-ki
Vacogva szerteosont.

*

És éjjel a holt folyosókon át
Úgy sejlett, rém-raj ered
S leng, jár s oson e vas városon,
Nesz nélkül töltve teret,
S a rács mögül, hol az éj meg-ül,
Viasz arcuk lesbe mered.

S ő úgy pihent ott, mint akit
Künn ringat szende rét,
Nem is értették zord őrei
Édes, mély szenderét:

Hogyan alhatik így, aki érzi nyakán
A hóhér kenderét?

Pihenni ki bír, hol nyögve sír
Még az is, féktelen,
Ki csak ölt s rabolt s könnye sohse folyt
S most virraszt végtelen,
Míg agyán vadúl a *más* kínja dúl
És gyötri éktelen?

*

Jaj, szörnyü az: vergődni a más
Halálos bűneért,
Mint kard hegye szúr, mely a szívbe fúr
Tövig s mérgezve sért,
S rá könny pereg, óncsöppü sereg,
Bár más ontotta a vért.

Posztópapucsos sok nesztelen őr
Cellánkba be-belesett,
És szánta a rajt, mely a kőre hajt
Bús főt, gyötrelmeset,
S mely - oh csoda! - mint még soha:
Imázva térdre esett...

Vergődve folyt s vad volt s bomolt
Térdelve, imázva e tor,
Setét gyászsátrat vont föl az éj,
S az is dúlt volt s komor,
S bűnbánatunk zord íze mart,
Mint spongyán keserü bor.

*

Kelt szürke zaj, kelt rőt zsivaj:
A kakas hangja szólt,
De vackunk torz nép kúszta körül
S az éj még nem oszolt;
Úgy tűnt: örök tánccal pörög
A sok gonosz kobold.

Ujúlt, ha szűnt: kelt, meg tovatűnt,
Mint ködben utassereg,
Surrant a minét, mely a hold szinét
Ellepve körbe pereg,
Míg lejtve vegyűl, aki lakzira gyűl
S szörny bájjal incseleg.

Mert láttuk amint kacsintva int
Az árnyraj s karba-kar
Kört körre kerül s új táncnak örül,
Szellemcsárdást kavar,
Vadat s furát, száz torz figurát,
Mint szél, ha fövenyt zavar.

S járták tovább, mint ferde fabáb
Ráng dróthegyü lábaival,
S fülünkbe gyűlt az iszonyt fütyült
Rút maszkjuk alól a dal,
Mely a holtakat is, jaj, a holtakat is
Felkölti, úgy rivall:

„Hujhuj!” - így üvölt - „jó tág ez a föld!
De a béklyó lomha suly ám!
És úri dolog, ha a kocka forog,
Csak nyerni s nem ülni pulyán, -
De a Bűn lever s nem nyer aki mer
A Szégyen zord lebuján!”

S nem volt levegő ez a lebegő,
Ujjongó, pokoli nép,
Jaj! tudja a rab, kit a lánc harap
S a vas lehúz, ha lép, -
Krisztus sebére! - tudja, hogy él
Mind-mind ez a fancsali kép!

Kört körre még, - forgó kerék, -
Pár párt kuncogva karolt,
S volt, aki kiállt s bájat kinált
S a lépcsőn felfarolt
S mind leste imánk s kancsítva ránk
Így majmolt s udvarolt.

*

A reggeli szél már nyögve suhant,
De még vak volt a lég,
Sűrű szövetét a nagy, éji, setét
Szövőszék szőtte még,
Ám térden a rab mind félte a nap
Jöttét, mely bosszura ég.

És nyögve a szél átjárta a hűs,
Könnymosta, zárt falakat,
S mint érchorog, küllőn ha forog,
Perc percbe fájva akadt:
Bús szél! mit tettünk, hogy reánk
Ily vad dühöd szakadt?

Majd láttam a rács-árny ón-fonatát,
Hogy a mészfalon lenyúl,
Szemközt a priccsel, milyet az ács
Pár deszkából gyalúl,
S tudtam: már messze, valahol
Az Úr vérhajnala gyúl.

*

Hat óra... cellát söprögetünk...
Hét óra... újra csend...
De mintha vakon a holt falakon
Nagy szárny suhogna fent,
Bús fagy szele száll: a nagyúr, a Halál
Ím ölni megjelent.

Nem volt e vendég leple bibor,
S nem hozta hold-szinü ló,
Pár ölnyi zsineg-, faggyús fa-sinek, -
Bitóra ennyi való;
Mit a Rém hozott, csak ily átkozott
Gúzs volt, szörny tettre jó.

S mint éji had, ha lápra akad
S hinár fon a lábra bogot,
Pisszenni se mert, imát se kevert
A sok rab s nem zokogott, -
Csak meghalt bennünk ott valami:
A Remény halt meg ott.

Mert zord útján a Bűnhödés
Jön-jön s a lépte komor,
Gyöngét lever, erőst lezúz,
Rágázol s hant fedi, por,
S vad szörnyeken is, apagyilkoson is
Vas sarka áttipor...

*

Így vártuk a nyolc bús óraütést,
S már nyelvünk marta a láz,
Mert nyolcra ha kong ez a szörnyü gong,
Egy lelket porba aláz,
S vad gúzzsal a Sors, az ölni gyors,
Jót s rosszat sorba gyaláz.

Így vártuk, tétlen, a zord jeladást,
Halk raj, mely élni se mer,
Sok lomha rab, bús szirt-darab,
Mely holt pusztán hever
S csak a szíve dobog, mint dob ha dohog,
Mit örült bú dühe ver.

*

S riadt a hang: a rabharang
Felverte a gyász leget
S minden zugot átkúszva bugott
A jaj, a szárnyaszegett,
Mint bélpoklos ha bujva rí
Zsongó zsombék megett.

S mint bús álomból, mely felénk
Kémtükröt forditó,
Elénk kép tűnt: zsiros hurok
S éjszínű, zord bitó
És jajduló, hörgésbe fuló
Ima hangja is, orditó...

S hogy mily iszonyú volt ez a bú
S a végső orditás,
A vad sohajok s vérízü jajok, -
Mint én, nem tudja más,
Mert annak, ki több életet él,
Sírt több halál is ás.

IV.

Nincsen rab-istentisztelet
Bitós foltú napon,
Mert akkor a káplán szíve nehéz,
Vagy arca fakó nagyon,
S jaj volna látni mord szemét
S ami benne írva vagyon.

Benn vártuk hát a bús delet,
Míg végre az óra kong
És kulcscsomó csörg arrafelé,
Hol cellák népe borong,
S külön, szűk poklából ki-ki
A vaslépcsőre szorong.

De künn, az édes levegőn,
Nem a régi séta járt;
Láttuk: sok arcot kín meszel,
Mást meg zöld színbe márt,
S nem láttam én még ennyi szemet,
Napfényre ily sovárt.

Nem láttam népet ily mohón
Csüggni a kis darab
Kékségen messzi, messzi fönn,
Mit égnek hí a rab,
S min könnyű felhőket tova
Szabad szél víg lehe kap.

De sok közűlünk csüggeteg
Lankasztott bús fejet,
Tudván: őt illetné halál
Ama másik helyett,
Hisz az csak élőt ölt, de ő
Földúlt egy sírhelyet.

Mert az, ki már másodszor öl,
Egy sírt is újra dúl,
A foltos leplű régi holt
Kikél s új vére húll,
Sűrű, kövér csöppel a vér
Hull egyre s hasztalanúl!...

*

Hordván csúf, majmos, clown-ruhát,
Min horgos nyílsor a rajz,
Csöndben keringtünk, míg a csuszós
Aszfalton járta a hajsz,
Csöndben keringtünk, lomha csapat,
Kit szóra semmi sem ajz.

Csöndben keringtünk és üres
Agyunkon át a Múlt,
Az emlékek setét szele
Vadul süvítve dúlt,
S előttünk Borzalom loholt
S nyomunkba Iszony lapúlt.

*

S lépdelt köztünk sok őr le-föl,
Bús nyáj közt hetyke csapat,
Díszben voltak, mit hordani
Csak ünnepnap szabad,
De hol jártak ma: mondta a mész,
Mely csizmájukra tapadt...

Mert hol tág torkot tárt a verem,
Nem volt ott síri halom,
Csak összehányt sár meg homok
Belül a ronda falon,
Meg izzó mészből gyásztakaró,
Halottat fedni valón.

Mert ily rút szemfedő lepi
A holt boldogtalant,
Kit, csúfra meztelent, borít
Rabudvar mélye alant:
Bokáit béklyó s tagjait
Mardossa tűz-inyü hant.

Csontját s husát a lángfogu mész
Harapva körülveszi,
És omló csontot éjszaka rág,
S lágy húst napközbe szí, -
S hol a húsba kap, hol a csontba csap,
De a szívet egyre eszi.

*

Itt három hosszú évig a pór
Nem vet és nem arat,
Itt három hosszú éven át
Meddő ugar marad,
S holt közönyére méla ég
Küld bámész sugarat.

Mert mondják, gyilkos szív porán
Csak mérges dudva nyit;
De nem! nem oly rideg a rög,
Mint véli paraszti hit
S szűzibb fehér s égőbb piros
Volna a rózsa itt.

S tán szíve nyitna hókehelyt
S bús bíbort ajkai,
Mert égi jel tárhatja fel:
Az Úr ohajja mi?
Hisz egykor a tar bot a pápa előtt
Bimbózva hajta ki...

De hajh, nem nő börtön legén
Vér- s téj-szín rózsa, friss,
Utunkon rossz salak recseg,
Meg tört cserép s kavics:
Nem juthat balzsamul virág
A durva rabnak is...

Nem hull bor- és téj-szín szirom
Halkan, vigasztalón,
Hirdetni, sár s homok fölött,
Belűl a ronda falon,
Hogy értünk is kereszthalált
Halt hajdan az Irgalom...

*

De bár szegény halott körül
Rút rabfal komorul
És fel se járhat éjszaka,
Mert rá bilincs szorul,
És fel se sírhat, mert fölé
Áldatlan rög borul, -

Mégis: reá már béke vár,
Pihen az árva rab,
Agyát nem őrli őrület
S rá új nap kínja se csap,
A fénytelen mélységbe lenn
Nem bántja hold, se nap...

*

Fölhúzták, mint egy bestiát
S a rekviem jele
Nem kondult érte kérdezőn:
Üdvöt szegény lel-e?
Egy-kettő, sebten úgy veték
A rossz gödörbe le.

Letépték vászonrongyait,
Hadd lepje légy s szemét,
Röhögték rőt, puffadt nyakát
S dülledt, meredt szemét,
S szórtak veszett szitkot s meszet
Befödni tetemét.

A káplán le se térdepelt
Az átkos sír felett,
Keresztet sem tűztek reá,
Szent, krisztusi jelet,
Bár Krisztus egykor néki is
Szabadítója lett.

De mindegy az, - Sors szabta így,
Bezárult a gödör,
S idegen szívek öntözik,
Sok tört, bús könnyvödör:
Rabok siratják, vert sereg,
Kiket úgyis gyász gyötör...

V.

A törvény jó-e? - nem tudom,
Vagy rossz? - nem kérdem én,
Azt tudni csak e rút odún,
Hogy zord a fal s kemény,
S minden perc bús nap s hosszú év
Minden nap s nincs remény.

Mit ember az emberre mér,
Fáj az, - ezt tudni csak!
Mióta testvért ölt Kaín
S forog a föld, a vak,
A rossz rostán ocsú marad
S kihull a tiszta mag.

S tudom, - s bár tudná mind aki él,
Mily átok s micsoda gyász
Minden kő, mellyel bús rabot
Kerít el szörnyü ház,
S a rács, mely rejti az Úr elől,
Testvérünk mint igáz.

Nem néz be hozzánk anda hold,
Édes nap nem izen,
De jól van ez így, jó az irígy
Pokolrács... jaj, hiszen
Nem bírna el ilyen iszonyt
Se égi, se földi szem!

*

Börtön kövén csak vaksi növény,
Csak mérges Bűn terem,
És hervad minden jó virág,
Mert zárva a verem:
Hajdúnk a sápadt Rettegés
S profószunk Gyötrelem.

Sok szepegő gyereket itt
Bőjt ríkat, éjre nap,
S búsakra bot, gyöngékre robot,
Vénekre gúny dühe csap,
Sok agy bomol, sok szív romol,
S nem is szólhat a rab.

A szomorú sok zárka-odú
Mind csupa trágya-ágy,
Élő halál vad bűze száll
S lélekzeni se hágy,
S az emberi gép egy vágya se ép,
Csak az állati vágy.

Torkunk öklend a ronda víz
Hináros undorán,
Meg a latra mért fanyar kenyér
Gipszes habarcs-porán,
S álmunk vad szemmel ijjedez
S elfut tőlünk korán.

De bár éh-szomjunk vézna, zöld
Kígyója marva nő,
A szörnyű koszt, mit dobva oszt
Az őr, mindegy: minő,
Ám jaj! mit nappal görgetünk,
Szívünk lesz éjjel a kő...

Örök a szív vak éje s örök
A cella árnya bent,
Külön poklunkban hajtjuk így
A tengelyt s tépjük a lent,
S ércnyelvű zajnál iszonyúbb
Körül a tompa csend.

Felénk testvéri szó szelíd
Zengése sohse lejt,
A szem, mely ajtónkon beles,
Szánó könnyet nem ejt,

Lelkünk lohad, testünk rohad,
S mindenki elfelejt.

Az Élet rozsdás lánca így
Lomhán husunkba váj,
S átkunk hörög s könnyünk pörög,
Vagy sorsunk csendbe fáj,
De végül szívünk megtörik,
Mert ez szent, égi Szabály.

*

És minden szív, mit megtör az Úr
S mit börtön mélye temet,
Áldott szelence s benne dús
Nárdusból drága kenet,
Minő az Úrnak illatozott
A leprás házba menet.

Oh! boldog a szív, mely megtöretik,
Rá ég irgalma vár!
Ha a földi út ily célra fut,
Mocskolhat-é be sár?
Törött szívnél illőbb kaput
Az Úr előtt ki tár?

*

Már őt, kinek rőt, torz nyaka
És dűlt szeme csupa szenny,
Az várja, ki a latrot is
Megáldá: „Üdvre menj!”
A szívet, mely megtöreték,
Kegyébe vészi a Menny.

A rőt tógás törvénytudó,
Bár három hét kevés,
Ennyit hagyott: keresni írt
Beteg lelkének és
Tisztára mosni bús kezét,
Mit elmocskolt a kés.

S vérkönnyel áztatá kezét,
Mit elmocskolt a vas,
Mert vér s könny moshat bűnt csupán,
Mely tört vérrel avas,
S hol káini folt bibora volt,
Kereszt gyúl, szűzi, havas.

VI.

Reading alatt, readingi vad
Börtönben egy árva rab,
Szégyenverembe vetve pihen,
Hol az izzó mész harap,
S kit e lánglepel tüze lep el,
Sírján jel sem marad.

De itt, míg Krisztus hívja majd,
Neki is béke jár,
Ne hulljon hát rá balga könny,
És sóhajtozni kár:
Megölte, akit szeretett
S meg kellett halnia már.

Mert mind megöljük, amit szeretünk,
Tagadni ne is akard:
Van úgy, hogy zord nézés is öl,
S van méreg, bókba takart,
S a gyávák gyöngéd gyilka csók,
De a bátrak fegyvere kard!

-&-